

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دورهٔ

صفویه

تألیف و گردآوری

عباس قدیانی

تهران ۱۳۸۴

قدیانی، عباس، ۱۳۴۲ -

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره صفویه / تألیف و گردآوری عباس
قدیانی. - تهران: فرهنگ مکتوب، ۱۳۸۴.

[۲۱۱] ص: مصور.

ISBN 964 - 95966 - 7 - 4: ۲۱۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۲۰۹] - ۲۱۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. ایران - تاریخ - صفویان، ۹۰۷ - ۱۱۴۸ ق. الف. عنوان.

۹۵۵/۰۷۱

DSR ۱۱۷۶ / ۳۷

۴۰۳۵۴ - ۸۳ م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات فرهنگ مکتوب

تهران - صندوق پستی ۳۴۳۳ - ۱۹۳۹۵

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره صفویه

تألیف و گردآوری: عباس قدیانی

چاپ اول: ۱۳۸۲

تیراژ: ۱۵۰۰ نسخه

حروفچینی: گنجینه

لیتوگرافی: اسپادانا

چاپ: کامران

همه حقوق محفوظ است.

شابک ۹۶۴ - ۹۵۹۶۶ - ۷ - ۴ - ISBN 964 - 95966 - 7 - 4

۲۱۰۰ تومان

فهرست

پیشگفتار	۱۱
فصل اول - تشکیل سلسله صفویه و پادشاهان آن	۱۳
چگونگی تشکیل سلسله صفویه	۱۳
۱- غیاث‌الدین جهانگیر	۱۳
۲- معزالدین عمر شیخ	۱۳
۳- جمال‌الدین میران‌شاه	۱۴
۴- میرزا شاهرخ	۱۴
صفویه	۱۹
سلاطین روحانی صفویه:	۲۷
قسمت اول. سلاطین سیاسی صفویه:	۳۰
قسمت دوم. سلاطین سیاسی صفویه:	۳۰
امرای بعد از انقراض سلسله صفویه:	۳۰
جانشینان شیخ صفی‌الدین	۳۱
شیخ صدرالدین	۳۱
شیخ خواجه علی	۳۲
شیخ شاه	۳۳
سلطان جنید	۳۳
شیخ حیدر	۳۵

۳۹	شاه اسماعیل اول (۹۰۶-۹۳۰ هجری قمری)
۴۵	جنگ با ازبکان
۴۶	جنگ با عثمانیان
۴۷	لشکرکشی به ماوراءالنهر
۴۸	جنگ چالدران
۴۹	وفات شاه اسماعیل
۵۰	شاه طهماسب اول (۹۳۰-۹۸۴)
۵۳	شورش‌های داخلی
۵۳	۱. شورش ذوالفقار خان ترکمان
۵۳	۲. شورش آلمه (الامه) تکلؤ در روم (عثمانی)
۵۴	۳. شورش سام میرزا و آغزیوار خان
۵۶	۴. شورش خواجه محمد صالح بتکچی
۵۷	۵. شورش امیره قباد
۵۷	۶. شورش حاجی شیخ کُرد
۵۷	۷. شورش علاءالدوله رعناشی
۵۸	۸. شورش تبریز
۵۹	اسماعیل دوم
۶۱	سلطان محمد خدابنده صفوی (۹۸۵-۹۹۶ هجری قمری)
۶۵	شاه عباس بزرگ (۹۹۶-۱۰۳۸)
۶۸	جنگ با عثمانی
۶۹	ج - سرنوشت گرجستان و ارمنستان
۷۳	آخرین شاهان صفوی
۷۴	سلطنت شاه صفی (۱۰۳۸-۱۰۵۲)
۷۴	شاه عباس دوم (۱۰۵۲-۱۰۷۷ هجری قمری)
۷۷	سلطنت شاه سلیمان (۱۰۷۷-۱۱۰۶)
۸۰	شاه سلطان حسین (۱۱۰۶-۱۱۲۵)

۸۱	شورش افغانه.....
۸۶	میرویس (۱۱۲۰-۱۱۲۳ هجری قمری).....
۸۸	میر عبداللّه (۱۱۲۳-۱۱۲۳ هجری قمری).....
۸۸	محمود افغان (۱۱۲۳-۱۱۳۷ هجری قمری).....
۹۳	اشرف افغان (۱۱۳۷-۱۱۴۲ هجری قمری).....
۹۶	سید احمد.....
۹۷	شاه طهماسب دوم (۱۱۳۵-۱۱۴۵).....
۹۸	شاه عباس سوم (۱۱۴۵-۱۱۴۸ هجری قمری).....
۹۸	اسماعیل سوم.....
۹۹	سلیمان دوم.....
۱۰۱	فصل دوم - تشکیلات اداری، مذهب، فرهنگ و تمدن.....
۱۰۱	ابوالفتح سلطان محمد میرزا.....
۱۰۱	مناصب درباری.....
۱۰۶	ساختار اجتماعی.....
۱۱۲	کشاورزی و زمین داری.....
۱۱۵	دادخواهی.....
۱۱۶	طبقات جامعه در دوره صفویه (شاه عباس اول).....
۱۱۸	پول.....
۱۱۹	دستگاه مالی.....
۱۲۴	دستگاه قضایی و روحانی.....
۱۲۶	تقسیمات کشوری.....
۱۲۷	حکمرانان مناطق.....
۱۲۷	والی.....
۱۲۸	بیگلریگی.....
۱۳۲	حاکم.....

۱۳۳	خان و سلطان
۱۳۳	تشکیلات نظامی
۱۳۵	هنر
۱۳۵	معماری
۱۳۶	میدان نقش جهان
۱۳۷	عالی قاپو و عمارت چهلستون
۱۳۷	مسجد شیخ لطف الله
۱۳۸	مسجد شاه (به نام شاه عباس اول)
۱۴۰	سردر قیصریه و بازار
۱۴۲	نقاشی و مینیاتور سازی
۱۴۴	فلزکاری
۱۴۵	منسوجات و قالیبافی
۱۵۰	خوشنویسان عصر صفوی (دوره شاه عباس اول)
۱۵۰	علی رضای تبریزی عباسی
۱۵۰	میرعماد قزوینی
۱۵۰	برخی از شعرای دوره صفوی
۱۵۰	محتشم کاشانی (۹۳۵-۹۹۶ ه. ق)
۱۵۱	وحشی بافقی
۱۵۱	هاتفی
۱۵۱	اهلی شیرازی
۱۵۱	هلالی
۱۵۲	فضولی بغدادی
۱۵۲	عرفی شیرازی
۱۵۲	بهاء الدین عاملی
۱۵۲	شفایی اصفهانی
۱۵۳	میر محمد باقر داماد

۱۵۳	حکیم رگنا
۱۵۳	صائب تبریزی
۱۵۴	حزین لاهیجی
۱۵۴	حکمت و فلسفه
۱۵۴	میرمحمدباقر داماد
۱۵۵	شیخ بهایی
۱۵۶	میرفندرسکی
۱۵۶	ملاصدرا
۱۵۷	ملا محسن فیض
۱۵۷	مذهب
۱۶۰	۱- غلات
۱۶۱	۲- صوفیان
۱۶۵	صفویه - قدرت تشیع
۱۷۰	مذاهب و اقلیت‌ها
۱۷۱	۱- زرتشتیان
۱۷۱	۲- یهودیان
۱۷۲	۳- مسیحیان
۱۷۳	مراسم مذهبی
۱۷۷	فصل سوم - جنبش‌های عهد صفوی
۱۷۸	اکراد یزیدی
۱۸۰	نهضت مشعشعیان
۱۸۲	جنبش تبریز
۱۸۳	جنبش گیلان
۱۸۵	نهضت نقطویان

فصل چهارم - روابط سیاسی.....	۱۹۳
روابط ایران با کشورهای دیگر.....	۱۹۳
اسپانیا - پرتغال:.....	۱۹۵
انگلیس:.....	۱۹۸
هلند:.....	۱۹۹
فرانسه:.....	۲۰۱
آلمان:.....	۲۰۴
روسیه:.....	۲۰۵
پادشاهان سلسله صفویه.....	۲۰۷
منابع.....	۲۰۹

پیشگفتار

پس از حمله مغول و تیمور، بسیاری از ایرانیان که امکانات مالی داشتند برای رهایی از ظلم فرمانروایان راه مهاجرت در پیش گرفتند و راهی سرزمین هند گردیدند، ولی غیر از این دسته عده‌ای بودند که مهاجرت نکرده و عملاً ظلم و ظالمان هم نشدند و برای رهایی از ستم‌گران در جرگه اهل تصوف درآمدند تا در پناه قدرت خانقاه و شیخ و مرشد از بیدادگری عمال مغول و ترکان تیموری در امان باشند و سران مغول و ترکان تازه‌مسلمان که نسبت به روحانیون و به‌خصوص نسبت به خاندان صفویه اظهار ارادت می‌کردند به کسانی که در حلقه ارادت این خاندان وارد می‌شدند ظلم روا نمی‌داشتند. و این بود که گروه‌گروه مردم به گرد خانقاه شیخ صفی‌الدین آمده و با او بیعت می‌نمودند.

دوره صفویه در تاریخ ایران را باید تاریخ تشیع نامید، روزگاری که تشیع و اعلام آن بعنوان مذهب رسمی کشور تازه تأسیس صفویه از سوی شاه اسماعیل در تبریز مهمترین تصمیم از نظر دینی در تاریخ ایران که این مهم بر کلیه زمینه‌های حیات فرهنگی ایران تأثیر فراوانی نهاد و حکام صفوی در مشروعیّت بخشیدن به حکومت خود از هیچ کوششی فرو نگذاشتند.

اوج تکامل هنر بخصوص معماری در این روزگار از جمله مواردی است که تاریخ صفویه بدون آن تکمیل نخواهد شد.

به هر حال کسانی که با تاریخ سر و کار دارند بخوبی آگاه هستند که تاریخ ایران، تاریخی که ملل آن بنیانگذار تمدن کنونی جهان هستند و جهان از ایران در طی چندین هزار سال فرهنگ و تمدن و حتی سیاست را بهره برد و دوره صفویه از این امر مستثنی نبود که این موضوع را علاوه بر منابع مستند می توانیم از سفرنامه های عهد صفویه نیز درک کنیم.

مؤلف با تدوین کتاب حاضر بر آن بوده که تاریخ عهد صفوی را با بهره گیری از منابع جدید و قدیم تدوین نماید که این کار حاصل زحمات اساتیدی بوده که در منابع و پی نوشتها نام آنها ذکر گردیده که در اینجا از تمامی آنها تشکر و قدردانی می گردد.

عباس قدیانی